

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE SOCIALE**

**CONSORTIU: Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat „Bogdan
Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan,
Întemeietorul Moldovei”**

Cu titlu de manuscris
CZU: 023.5:377.018.46(478)(043.2)

POVESTCA LILIA

**FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ
A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECILE
REPUBLICII MOLDOVA: STAREA DE FAPT ȘI PERSPECTIVE**

Specialitatea 572.02 – Infodocumentare; biblioteconomie și știința informării

Rezumatul tezei de doctorat în științe ale comunicării

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific:

ȚURCAN Nelly, dr. hab. în sociologie, profesor universitar

Membrii Comisiei de îndrumare:

1. MARIN Constantin, dr. hab. în științe politice, profesor universitar
2. GOIAN Natalia, dr. în pedagogie, conferențiar universitar
3. CHERADI Natalia, dr. în științe ale comunicării

Componenta Comisiei de doctorat:

Președinte - STEPANOV Georgeta, dr. hab. în științe ale comunicării, profesor universitar

Conducător științific - ȚURCAN Nelly, dr. habilitat în sociologie, profesor universitar

Referent 1 - GOIAN Natalia, dr. în pedagogie, conferențiar universitar

Referent 2 - AFANAS Aliona, dr. hab. în științe ale educației, conferențiar universitar

Referent 3 - KULIKOVSKI Lidia, dr. în pedagogie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 13 decembrie 2024, ora 13.00, sala 222, blocul de studii 4, Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, MD-2012.

În ședința publică a Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Sociale a Universității de Stat din Moldova.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<https://anacec.md/>).

Rezumatul a fost expediat la 28 octombrie 2024.

Președinte al comisiei de doctorat,

STEPANOV Georgeta, dr. hab. în științe ale comunicării, profesor universitar

Conducător științific,

ȚURCAN Nelly, dr. hab. în sociologie, profesor universitar

Autoare

POVESTCA Lilia

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂȚII	4
CONȚINUTUL TEZEI DE DOCTORAT	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	20
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI	27
ADNOTARE	29
АННОТАЦИЯ	30
ANNOTATION.....	31

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂȚII

Actualitatea și importanța temei abordate. Problema formării profesionale continue a bibliotecarilor este una de importanță majoră în domeniul infodocumentar din Republica Moldova. Actualmente, bibliotecile din Republica Moldova necesită personal de specialitate competent și competitiv, deoarece prioritățile sociale se schimbă rapid, tehnologia de bibliotecă se modernizează, cererile de informare ale utilizatorilor se diversifică etc.

În contextul procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, apare necesitatea unor resurse umane concurențiale și capabile de a se încadra pe piața forței de muncă europeană. Acest aspect impune o abordare integrată care să includă formare profesională continuă adecvată pentru bibliotecari, adaptată nevoilor pieței de muncă actuale și viitoare. Este important să existe programe de formare care să încurajeze dezvoltarea abilităților necesare pentru locurile de muncă din domeniul infodocumentar. În plus, facilitarea circulației personalului de specialitate din biblioteci între statele membre poate contribui la creșterea competențelor și la crearea unei piețe europene a forței de muncă mai dinamice și performante.

Necesitatea studierii sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci presupune soluționarea mai multor probleme: neconcordanța dintre gradul de calificare și cerințele pieței muncii; număr redus de specialiști cu calificare în domeniul biblioteconomiei și științei informării; nivel scăzut de pregătire al bibliotecarilor și deținerea unor competențe speciale și interdisciplinare; solicitările privind organizarea programelor de formare profesională continuă înaintate prestatorilor de formare continuă în domeniul infodocumentar.

Politica de personal a instituțiilor infodocumentare din țară trebuie să vizeze atât păstrarea potențialului profesional, cât și pregătirea unor specialiști de o nouă generație, cu competențe interdisciplinare pentru îndeplinirea unui rol profesional și social activ. Soluția la această problemă prevede dezvoltarea unei infrastructuri educaționale adecvate, un loc din ce în ce mai proeminent în care îl va ocupa educația formală, nonformală și informală a bibliotecarilor.

Pe lângă progresele constante din ultimele decenii, toate cele trei componente ale educației – formală, nonformală și informală – se confruntă cu o serie de probleme apărute din: lipsa corelării între programele de formare continuă formale și nonformale prestate și nevoile de dezvoltare profesională a personalului de specialitate din biblioteci; mecanisme insuficiente de evidență a corelației între formele educației continue; inexistența unor instrumente de motivare a bibliotecarilor de a deveni formatori la nivel regional și național; lipsa unei instituții care să monitorizeze relația dintre educația formală, nonformală și informală și evaluarea implementării în practică a cunoștințelor și abilităților obținute în urma instruirilor. Aceste probleme, împreună cu lipsa unei motivații din cauza statutului social insuficient al bibliotecarilor, duc la o solidificare a problemelor ce se referă la fluxul de tineri pentru a obține calificare în domeniul infodocumentar.

În aceste condiții, când Republica Moldova aspiră la aderarea la UE, va fi nevoie să se elaboreze strategii și direcții de acțiune aliniate modelelor de dezvoltare profesională europeană și să ofere cadrul necesar asimilării continue de informații și competențe utile fiecărui individ, evident, și al armonizării politicilor în domeniul bibliotecilor. *Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de asociere UE-Republica Moldova din 22 august 2022 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997]* prevede consolidarea educației și formării favorabile incluziunii la toate nivelele. De asemenea, crearea unui ecosistem de învățare pe tot parcursul

vieții, inclusiv validarea funcțională a experienței profesionale anterioare. Tocmai din astfel de considerente, abordarea acestei teme este cât se poate de actuală.

Gradul de investigație a temei. Baza teoretică a studiului o constituie conceptele cercetătorilor din domeniul informațional și infodocumentar, al educației, sociologiei, comunicării, care analizează formarea și perfecționarea individului pe tot parcursul vieții. În literatura de specialitate, majoritatea studiilor despre educația continuă a bibliotecarilor sunt de tip descriptiv, explorator sau narativ.

La nivel internațional, problema formării profesionale continue a personalului de specialitate din biblioteci este în atenția mai multor cercetători: D. E. Weingand, Elizabeth W. Stone, C. Popescu, E. Faure, J. Ke, С.И. Головки, A. Webster-Wright, T. Adanu, C. Schifirneț, C. Dumitru au analizat aspectele teoretice și noțiunea formării profesionale continue; N. Jones, T. Malešev, O. Topalov, S. Radovanović au examinat formarea continuă dintr-o perspectivă multidimensională; I. Enache a studiat specificul formării și perfecționării; G. Buluță a cercetat rolul formării bibliotecarilor; I.M.N. Kigongo-Bukenya a analizat formarea profesională continuă în contextul caracteristicilor educației continue; funcția compensatorie a formării continue și modalitățile de realizare a ei a fost investigată de T. Я. Кузнецова; J. Varlejs a analizat principiile formării profesionale continue; I. Osei a abordat aspectul motivării pentru instruirea continuă. La rândul său, au cercetat experiența internațională privind perfecționarea profesională Ю.Н. Дрешер, A. Barrio, J. Bourdet, F. Bouthillier. Dimensiunile sistemului de formare profesională continuă ale bibliotecarilor în diferite perspective de dezvoltare, elementele și relațiile stabilite în interiorul sistemului au fost tratate în lucrările cercetătorilor V. Grigas, I.I. Rusu, A.M. Мазурицкий, В.В. Вязникова ș.a.; studierea cunoștințelor și abilităților personalului din domeniul infodocumentar într-o societate tehnologizată se regăsește în lucrările autorilor S. L. Bryant, M. Schwartz, J. Leong, S. Woods, T. Oprescu, A.E. Гуськов, N. Marinescu, N. Constantinescu, A.И. Земсков, M. Толмач ș.a.; I. Cerghit, L. Sare, S. Bales, B. Neville, O. Okechukwu, A. Brettle, J. Lau, T. Неверова ș.a. au examinat problema privind metodele de formare aplicate în studierea profesională; impactul tehnologiilor digitale asupra dezvoltării profesionale au fost abordate în studiile lui I. Albușescu, H. Catalano, W.O. Anyim, C. Ceobanu ș.a.; C. Lotrea, I. Oană au cercetat nevoile de formare și noile ocupații din domeniul culturii din România; H. Rashid, Marc Beschler au analizat tendințele cheie în educația din domeniul biblioteconomiei și științei informării etc.

În Republica Moldova, problema formării profesionale continue a personalului de specialitate din biblioteci a fost abordată de N. Țurcan, N. Goian, L. Kulikovski, N. Cheradi, V. Osoianu, L. Corghenci, I. Cernat, T. Coșeri, A. Rău, V. Lupu ș.a. Cercetătorii scot în evidență nevoile de formare, abilitățile necesare bibliotecarilor de azi și de mâine, metodele inovative de instruire continuă, oportunitățile educației continue, rolul centrelor de formare în domeniu, problema formării profesionale inițiale în condițiile globalizării culturii informaționale etc.

Prezenta lucrare a propus soluționarea **problemei științifice** privind reperele conceptuale și metodologice de formare profesională continuă, abordarea sistemică a formării profesionale continue în domeniul infodocumentar în baza relațiilor dintre elementele componente ale sistemului în vederea dezvoltării profilului de competențe specifice profesiei de bibliotecar.

Scopul cercetării constă în determinarea factorilor care contribuie la îmbunătățirea și adaptarea sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova la standardele internaționale.

Obiectivele cercetării:

- analiza abordărilor teoretico-conceptuale privind formarea continuă a bibliotecarilor;
- studierea evoluției formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova;
- studierea actualului sistem de formare profesională continuă pentru personalul de specialitate din biblioteci prin evidențierea caracteristicilor distincte și a constrângerilor asociate;
- evaluarea contextului general al sistemului de formare profesională continuă din Republica Moldova;
- relevarea experienței internaționale și europene în materie de dezvoltare a competențelor profesionale a specialiștilor din domeniul infodocumentar;
- explorarea modalităților de formare profesională continuă prin identificarea caracteristicilor specifice și a deficiențelor;
- delimitarea problemelor în cadrul sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova;
- cercetarea percepțiilor și atitudinii bibliotecarilor cu privire la funcționarea și îmbunătățirea calității sistemului de formare profesională continuă în Republica Moldova;
- stabilirea direcțiilor de perspectivă pentru dezvoltarea sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova.

Ipoteza generală a cercetării constă în ideea că existența unei abordări sistemice a formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova, în care interdependența dintre educația formală, nonformală și informală este recunoscută și integrată, contribuie la funcționalitatea, dezvoltarea și schimbările calitative în sistemul de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar.

Metodologia cercetării științifice se înscrie într-o analiză descriptiv-explicativă și include utilizarea metodelor general-logice inductive, deductive, analitice, precum metode de cercetare aplicate în investigațiile din domeniul biblioteconomiei și științei informării prin documentare științifică, metoda anchetei, cu folosirea instrumentelor de investigație chestionarul și ghidul de interviu, recurgând la tehnici de codificare, analiză, prelucrare a datelor. La nivel empiric, a fost utilizată metoda observației.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării este determinată de faptul că în mediul științific autohton a fost întreprinsă pentru prima dată o cercetare complexă a sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar. La nivel empiric, a fost realizat un studiu științific amplu și o analiză sistemică a aspectelor organizatorice și de conținut ale funcționării formării profesionale continue a bibliotecarilor din Republica Moldova.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea conceptuală și metodologică a funcționalității sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci, fapt care va contribui la eficientizarea activității instituției infodocumentare.

Valoarea teoretică a lucrării constă în cercetarea fenomenului de formare continuă, fiind elaborate bazele teoretico-metodologice ale formării continue și realizării viitoarelor politici de formare în domeniul biblioteconomiei și științei informării.

Valoarea aplicativă a investigației constă din relevanța și utilitatea argumentelor științifice și recomandărilor practice realizate în lucrare, care pot fi folosite într-o varietate extinsă de domenii: la nivel teoretico-metodologic, la nivel reglementar, la nivel organizațional.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele obținute în urma investigațiilor efectuate, concepțiile de bază ale tezei, concluziile și recomandările cu referire la starea actuală și

perspectivele formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova sunt prezentate de autoare în 30 de lucrări științifice publicate în culegeri, articole de sinteză în reviste recenzate din țară și din străinătate, precum și în alte reviste de circulație națională și internațională. Materialele cercetării au fost folosite la elaborarea suportului educațional „*Educația informală a personalului de specialitate din biblioteci*” (Chișinău, 2021); „*Politicii de formare continuă a personalului Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova*” (BNRM, 2019); Standardului ocupațional bibliotecar/bibliotecară 4 CNC (studii profesional-tehnice); ofertelor educaționale ale Centrului de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Articole bazate pe rezultatele cercetării au apărut atât în revistele recenzate din Republica Moldova: „*Studia Universitatis. Seria Științe sociale*”, „*Akademios*”, „*Anale Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Științe sociale*”; reviste de circulație națională: „*Magazin bibliologic*”, „*BiblioPolis*”, cât și în revista științifică de circulație internațională „*Biblioteca: revista de bibliologie și știința informării*” (România).

Tezele cuprinse în disertație au fost prezentate, comunicate și discutate în cadrul forurilor științifice, inclusiv la conferințele, simpoziioanele, seminarele naționale și internaționale, cum ar fi: *Biblioteca universitară la intersecția paradigmelor tradiționale și a celor contemporane*: conferință cu participare internațională (Chișinău, 2019); *Educația din perspectiva valorilor*: conferință internațională (România, 2020); *Political and Administrative Science: Global Challenges, Local Solutions*: International Scientific Conference (Chișinău, 2020); *Conferința online a doctoranzilor și post-doctoranzilor în științe sociale* (România, 2020); *Integrare prin cercetare și inovare*: conferința științifică națională cu participare internațională (Chișinău, 2020); *Metodologii contemporane de cercetare și evaluare*: conferința științifică națională a doctoranzilor (Chișinău, 2021); *Provocările și oportunitățile în bibliotecile din învățământ în contextul noilor realități*: conferința cu participare internațională (Chișinău, 2021); *30 de ani de performanță economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic*”, *Secțiunea „Carpe Scientiam: evoluțiile științelor sociale și umanitare în economia cunoașterii*: conferința științifică internațională (Chișinău, 2021); *Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități*: conferința științifică internațională (Chișinău, 2021); *Tradiție și inovare în cercetarea științifică*: conferința științifică cu participare internațională (Chișinău, 2022); *Știința Deschisă în Republica Moldova*: conferința științifică națională (Chișinău, 2022); *Integrare prin cercetare și inovare*: conferința științifică cu participare internațională (Chișinău, 2022); *Tradiție și inovare în cercetarea științifică*: conferința științifică cu participare internațională (Bălți, 2022); *International Conference for Doctoral, Post-Doctoral Students and Young Researchers in Humanities and Social Sciences* (2023, România).

Sumarul capitolelor tezei. Teza conține: Introducere, trei capitole, Concluzii generale și recomandări, bibliografie (344 titluri), 17 anexe, 32 tabele și 58 figuri. Volumul tezei este de 272 pagini, din care 189 – text de bază. Rezultatele cercetării sunt publicate în 17 articole științifice.

Cuvinte-cheie: sistem de formare profesională continuă, model de competențe profesionale, Republica Moldova, educație permanentă, model de formare profesională continuă, metode de cercetare a formării profesionale continue, tendințe de dezvoltare a formării profesionale continue.

CONȚINUTUL TEZEI DE DOCTORAT

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei. Sunt descrise scopul și obiectivele studiului, justificate metodele de cercetare alese, sumarul capitolelor tezei, cu axarea pe investigațiile efectuate și necesitatea acestora în vederea atingerii scopului și a obiectivelor științifice propuse.

Capitolul 1. Fundamente teoretice și metodologice ale sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci conține 4 subcapitole. În primul, **1.1. Formarea profesională continuă: dimensiuni teoretico-conceptuale** sunt analizate conceptele de bază ale formării profesionale continue, fiind evidențiate imperativul și conștientizarea, esențiale pentru personalul din domeniul infodocumentar de a se angaja în mod continuu în educație, autodezvoltare și adaptare la schimbare. Aceste practici sunt vitale pentru crearea și oferirea de servicii și produse bibliotecare inovatoare, conforme cu exigențele și evoluțiile societății contemporane [32, 33, 34].

Studiul a fost inițiat prin delimitarea și definirea conceptului de formare profesională continuă, urmată de expunerea punctelor de vedere asupra originii și esenței acestuia din diverse perspective: *educația continuă sau permanentă*, în care formarea continuă este concepută ca un proces de învățare constantă și nu ca o simplă completare a deficiențelor formării inițiale; *educația adulților*, unde accentul este pus pe dezvoltarea personalității adultului prin intermediul formării continue; *educația pe parcursul vieții*, care evidențiază faptul că formarea continuă este un proces care se desfășoară pe întreaga durată de viață a individului, adaptându-se nevoilor și cerințelor în schimbare ale mediului înconjurător [17, 19, 34].

În literatura de specialitate dedicată subiectului investigat, se conturează ideea că formarea continuă a personalului din domeniul infodocumentar se prezintă sub diverse sensuri, care reflectă complexitatea și importanța procesului de dezvoltare profesională în acest domeniu specific. Drept exemplu, I.M.N. Kigongo-Bukenya [13] subliniază importanța educației continue dincolo de calificarea profesională inițială, indiferent de modalitatea acesteia. Din punctul de vedere al lui R. H. Dave, „formarea profesională continuă este un aspect multidirecțional care cuprinde educația oficială și neoficială a individului pe parcursul întregii vieți pentru dezvoltarea socială, profesională și personală” [6]. Prin analiza acestei definiții, se constată că autorul face trimitere la combinația celor trei tipuri de formare profesională continuă: *formală*, care este administrată de instituțiile recunoscute și abilitate să ofere cunoștințe de bază și să elibereze calificări prin diplome și certificate; *nonformală*, care completează educația formală și este furnizată în cadrul locului de muncă sau de prestatorii de educație continuă; *informală*, care cuprinde totalitatea influențelor cu impact educativ în contextul activităților și situațiilor cotidiene, ce nu urmăresc în mod explicit atingerea unor obiective educaționale [7, 19].

Ca urmare a analizei teoretice efectuate, s-a constatat că formarea profesională continuă este un proces complex care: (a) se referă la domeniul educației; (b) este o formă a educației adulților; (c) este axată pe dezvoltarea permanentă a competențelor profesionale.

În subcapitolul **1.2. Abordarea sistemică a formării profesionale continue în domeniul infodocumentar** a fost utilizată teoria generală a sistemelor pentru a analiza formarea profesională continuă a bibliotecarilor. Formarea profesională continuă este caracterizată de o structură complexă, definită prin interconectarea și interdependența elementelor sale. Aceste elemente, sub

acțiunea unei varietăți de factori externi și interni, funcționează sinergetic pentru a satisface nevoile de învățare [11, 35].

Totodată, este recomandată adoptarea unui *Model de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar*, caracterizat ca fiind un sistem complex și deschis, definit prin unitatea a trei blocuri distincte: Blocul Intrări (BIn), Blocul de Bază (BB) și Blocul Ieșiri (BIe). Aceste blocuri sunt structurate din elemente individuale, fiecare având un rol specific în cadrul acestui sistem, iar interdependența și conexiunea acestora cu mediul extern sunt esențiale pentru funcționarea optimă a întregului sistem, fără relațiile între elemente, formare profesională continuă ca sistem se descompune. Este important de subliniat că absența relațiilor între aceste elemente poate conduce la dezintegrarea formării profesionale continue ca sistem coerent.

Subcapitolul **1.3. Modele de competențe ale personalului din instituțiile infodocumentare la nivel național și internațional** conține informații despre cunoștințele, abilitățile și aptitudinile necesare bibliotecarilor în era digitală. În teză este propus un *Model de competențe profesionale generice* pentru bibliotecari: de comunicare, digitale, pedagogice, cercetare, sociale și civice, manageriale, multilingvistice, precum și *competențe specifice calificării*: dezvoltarea resurselor informaționale; achiziționarea și prelucrarea documentelor; catalogarea și indexarea documentelor; cercetare bibliografică, referințe; comunicarea resurselor informaționale; servicii publice pentru utilizatori și non-utilizatori; tehnologia resurselor digitale. Rezultatele cercetării au arătat că 82,3% din subiecți consideră competențele de comunicare cele mai importante în activitatea profesională și 57,8% – competențele tehnologice.

În această ordine de idei, se consideră că profesia de bibliotecar are tangență nemijlocită cu viitoarea profesie de știință a datelor (Data Science). Potrivit taxonomiei ESCO [8], sunt descrise profilurile profesionale în știința datelor (DSPP) care pot fi atribuite specialiștilor din domeniul infodocumentar din Republica Moldova, deoarece se referă la grupul de competențe profesionale de prelucrarea/gestionarea datelor: administratori de date, curatori de date digitale, bibliotecari de date și arhiviști de date.

În supcapitolul **1.4. Metodologia cercetării sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar** se face o sinteză a suportului teoretico-științific și metodologic aplicat la realizarea prezentei cercetări, fiind determinat de caracterul complex și multidisciplinar al temei investigate. În funcție de scopul cercetării au fost combinate metode cantitative și calitative. Baza empirică a tezei a fost constituită din șase studii, iar îmbinarea mai multor metode de cercetare sociologică a permis identificarea problemelor din cadrul sistemului de formare profesională continuă din Republica Moldova. La baza cercetării științifice au stat rezultatele studiului sociologic *Funcționarea sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din Sistemul Național de Biblioteci (SNB)*, realizat în perioada iulie – septembrie 2022.

Obiectivele studiului: analiza situației actuale a sistemului de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova; identificarea nevoilor de formare continuă; evaluarea organizării formării profesionale continue; determinarea problemelor și perspectivelor de dezvoltare a sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar.

Au fost formulate următoarele **ipoteze de lucru**:

- Sistemul de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova necesită schimbări în corespundere cu tendințele actuale.

- Centrele de formare reprezintă elementul esențial al sistemului de formare profesională continuă în vederea îmbunătățirii nivelului de calificare al salariaților din toate tipurile de biblioteci.
- Oferta educațională a prestatorilor de formare profesională continuă nu acoperă în mare măsură necesitățile de formare a personalului de specialitate din biblioteci.
- Nivelul de organizare al programelor de formare profesională continuă reprezintă criteriul de bază în procesul de selectare a acestor programe de către bibliotecari.
- În percepția personalului de specialitate din biblioteci, care participă la programele de formare continuă, unele categorii de competențe dezvoltate prin instruirea continuă au o relevanță mai mare în raport cu altele, fapt care va determina succesul în cariera profesională.
- Percepția personalului de specialitate din biblioteci asupra eficientizării sistemului de formare continuă este generată de calitatea/competența formatorilor.

Pentru cercetarea populației de 3 981 de persoane, cu un nivel de încredere de 95% și cu o marjă de eroare de $\pm 3\%$, a fost construit un eșantion din 842 de persoane din cadrul personalului de specialitate din toate tipurile de biblioteci din 35 de subdiviziuni administrative: biblioteci naționale – 48 (5,6%), biblioteci publice – 431 (51,3%), biblioteci școlare – 259 (30,8%), biblioteci din colegii, centre de excelență, școli profesionale – 24 (2,8%), biblioteci universitare, specializate, academice – 80 (9,5%).

În funcție de gradul de calificare, eșantionul a inclus 12,5% de respondenți cu categorie superioară, 37,1% de respondenți cu categoria I, 24,2% de respondenți cu categoria II și 26,2% de respondenți fără categorii de calificare.

În funcție de studii, 34,5% de respondenți dețin studii superioare în domeniul biblioteconomiei, 37,4% de respondenți au studii superioare în alte domenii, studii profesional tehnic postsecundar în biblioteconomie dețin 11,6% de respondenți, studii profesional tehnic postsecundar în alte domenii au 8,4% de respondenți, alte studii – 8,1% de respondenți.

Circa o treime din respondenți (33,4%) aveau vârsta cuprinsă între 51-60 de ani, 25,9% între 41-50 de ani, 19,5% între 31-40 de ani, 17,2% aveau peste 60 de ani și respectiv 3,9% până la 30 de ani.

Potrivit vechimii de muncă, eșantionul a cuprins 3,6% cu o vechime de muncă până la un an, 16,3% între 1-5 ani, 14,5% între 6-10 ani, 23,7% între 11-20 de ani, 15,1% între 21-30 de ani și 26,8% peste 30 de ani.

Instrumentarul de cercetare, utilizat pentru realizarea studiului, l-a constituit chestionarul sociologic, structurat în 6 secțiuni tematice care a inclus 42 de întrebări, concepute pentru a acoperi în profunzime subiectul de cercetare.

În paralel cu cercetarea cantitativă, a fost desfășurată o investigație calitativă pentru a obține o înțelegere profundă și complexă a subiectului studiat. S-a optat pentru metoda interviului semistructurat, care oferă flexibilitate și permite explorarea detaliată a opiniilor a 13 experți în domeniul infodocumentar, selectați pe baza expertizei lor relevante în acest domeniu, și 3 reprezentanți ai Administrației publice locale, pentru a obține perspective multiple asupra temei cercetate. Capitolul 1 se încheie cu **Concluzii 1.4.** în care sunt expuse generalizări asupra aspectelor investigate.

Capitolul 2. Dezvoltarea formării profesionale continue în instituțiile infodocumentare din Republica Moldova include 3 subcapitole. În subcapitolul **2.1. Evoluția sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova** cercetarea a continuat cu analiza științifică detaliată și a prezentat o perspectivă personală privind evoluția formării profesionale continue a bibliotecarilor din Republica Moldova, pornind de la analiza critică a documentelor normative, identificarea proiectelor de învățare, crearea centrelor de formare. Ca punct de reper în cercetarea problemei cu privire la evoluția sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova a fost anul 1960, odată cu instituirea învățământului superior universitar a unei secții cu frecvență redusă la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova (USM). Reformele biblioteconomice din anii '90 ai secolului trecut au condus treptat la dezvoltarea unei noi concepții privind formarea continuă pentru SNB în Republica Moldova.

În subcapitolul **2.2. Analiza stării actuale a formării profesionale continue în domeniul infodocumentar din Republica Moldova** a fost realizată o analiză a situației actuale a formării profesionale continue a bibliotecarilor din Republica Moldova, care a inclus patru aspecte: nivelul de studii, categoria de calificare, participarea la activități de formare, timpul alocat instruirii, inclusiv două componente: organizatorică și analiza ofertei de competențe.

Examinarea datelor statistice referitoare la starea actuală a formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova a evidențiat mai multe probleme: o scădere semnificativă a personalului cu calificare în domeniul biblioteconomiei, reprezentând doar 35,3% din totalul angajaților; în jur de 60% din bibliotecari nu dețin categorii de calificare; procesul de îmbătrânire se desfășoară în mod constant: 45% dintre persoanele angajate în biblioteci au depășit vârsta de 55 de ani, doar 2% sunt tineri sub 25 de ani; aproximativ 2% din timpul total al orelor de muncă sunt alocate acțiunilor de instruire continuă.

În urma acestor analize a fost propusă o structură organizațională pentru sistemul de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova (Figura 1).

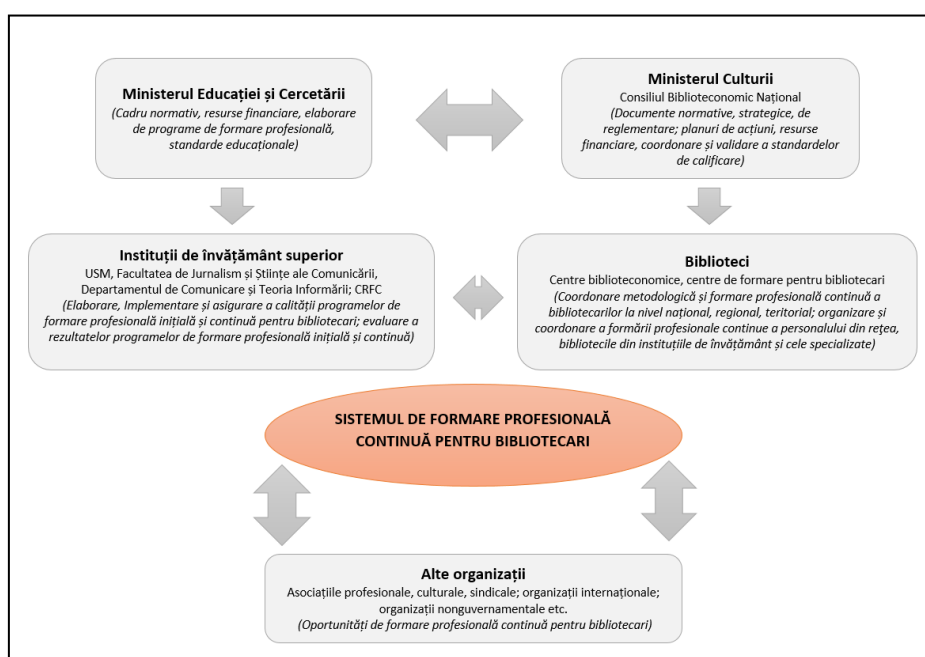

Fig. 1. Structura organizațională a sistemului de formare profesională continuă pentru bibliotecari din Republica Moldova

Aceasta descrie rolurile fiecărui component: Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Instituțiile de învățământ superior acreditate, Bibliotecile (centre de formare continuă pentru bibliotecari, centre biblioteconomice), Alte organizații cu care se impune un parteneriat durabil pentru dezvoltarea și implementarea eficientă a programelor de formare continuă în sectorul bibliotecar din Republica Moldova.

În concluzia analizei, formarea profesională a bibliotecarilor din Republica Moldova este conceptualizată ca un proces continuu de învățare formală, nonformală și informală, constând din faze ale învățământului special. Toate aceste etape ale educației continue sunt implementate de sistemul de formare profesională continuă, adică un set de programe educaționale oferite de anumiți furnizori de formare axate pe satisfacerea nevoilor cognitive ale personalului din SNB.

În teza de doctorat au fost proiectate modalitățile de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova: (1) la nivel instituțional (educația formală și educația nonformală); (2) la nivel noninstituțional (educația informală). *Educația formală* pentru personalul de specialitate din biblioteci presupune acțiuni de formare realizate de Centrul de Resurse pentru Formare Continuă al Universității de Stat din Moldova (CRFC USM), unica instituție acreditată pentru domeniul „Biblioteconomie, informare și studii arhivistice”. Centrul oferă un program de recalificare profesională destinat bibliotecarilor cu studii superioare în domenii diferite.

La nivel de sistem, *educația nonformală* a personalului de specialitate din SNB prevede desfășurarea unor programe de formare prin intermediul unor instituții specializate (centre biblioteconomice, centre de formare), precum și alte organizații (asociații profesionale, culturale, organizații internaționale etc.). În conformitate cu *Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci* [24], funcțiile de coordonare metodologică și formare profesională continuă în cadrul SNB sunt asigurate de un ansamblu de centre biblioteconomice de nivel național (2 centre), departamental (8 centre) și teritorial (37 centre).

După analiza ofertelor educaționale elaborate de Centrele Biblioteconomice Departamentale pentru un număr de 1324 de bibliotecari școlari, de colegiu și școli profesionale din raioanele de nord, centru și sud, s-a constatat că instruirile se concentrează pe priorități profesionale naționale, elaborarea planurilor și rapoartelor de activitate, corectitudinea completării rapoartelor statistice etc.

Analiza instruirii bibliotecarilor din rețele de biblioteci specializate (tehnice, agricole, medicale, economice, pedagogice) relevă un accent pe metodele de elaborare a documentației tehnologice de bibliotecă, standardizarea activității de bibliotecă, indicatorii de performanță pentru biblioteci, utilizarea repozitoriilor instituționale pentru regăsirea informației în studii și cercetări, accesul la baze de date de profil cu acces liber, cursurile online masive și accesibile, resursele educaționale deschise, managementul datelor de cercetare etc.

În cadrul tezei s-a realizat analiza ofertelor de formare furnizate de centrele de formare profesională continuă nonformale în domeniul infodocumentar în perioada anilor 2019-2023: *Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării* din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (CFPC BNRM), *Centrul de Formare din cadrul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”* (CFC BNC), *Centrele de Excelență Regionale* (CER), *Campusul Competențelor* din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (CC BM). Rezultatele indică faptul că necesitatea de a cunoaște tehnologiile informaționale este principalul factor care motivează predominanța activităților destinate dezvoltării abilităților digitale,

reprezentând 40,4% din total. Acestea sunt urmate de activitățile dedicate dezvoltării competențelor specifice calificării, cu 28%. Competențele manageriale și de marketing reprezintă 14,4%, în timp ce competențele de comunicare sunt evaluate la 11,8%.

Conform analizei variantelor de răspuns, se observă o discrepanță între temele prioritare ale cursurilor de formare continuă și accentul pus pe dezvoltarea competențelor. Respondenții consideră că cele mai importante sunt competențele de comunicare (82,3%), fiindcă bibliotecarii joacă un rol esențial de mediere și comunicare între resursele informaționale și utilizatori.

În urma investigației comparative a ofertelor furnizorilor cu statut de centru biblioteconomic național, se constată că, în medie, CFPC BNRM a desfășurat 53 de activități educaționale, cu aproximativ 4 activități pe lună. Aceste activități au implicat, în medie, 311 ore academice pe an. În contrast, CFC BNC a organizat în medie 40 de activități profesionale, generând aproximativ 265 de ore academice pe an.

Conform cercetării efectuate, s-a constatat că învățământul informal al bibliotecarilor din țară nu impune obligații și nu este supus controlului în ceea ce privește activitățile desfășurate. Este imperativ ca furnizorii de formare continuă să încurajeze bibliotecarii să-și asume responsabilitatea propriei învățări prin promovarea studiului independent și dezvoltarea abilităților individuale.

În subcapitolul 2.3. *Formele și metodele de formare profesională continuă în instituțiile infodocumentare din Republica Moldova* sunt prezentate diverse modalități de instruire pentru bibliotecari, examinate din diverse perspective, evidențiindu-se atât avantajele, cât și dezavantajele fiecăreia. Eșantionul investigat a indicat că forma de organizare (48,8%) și metodele utilizate (33,3%) sunt criterii importante în selecția unui program de formare.

Acceptând poziția lui A. Barrio și J. Bourdet [2], a fost propusă o structură în patru nivele pentru procesul de calificare a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova: inițiere, îmbunătățire, expertiză și formare a formatorilor. Această abordare oferă o direcție clară și progresivă pentru dezvoltarea bibliotecii, cuprinzând diferite etape adaptate nevoilor și experienței individuale (Figura 2).

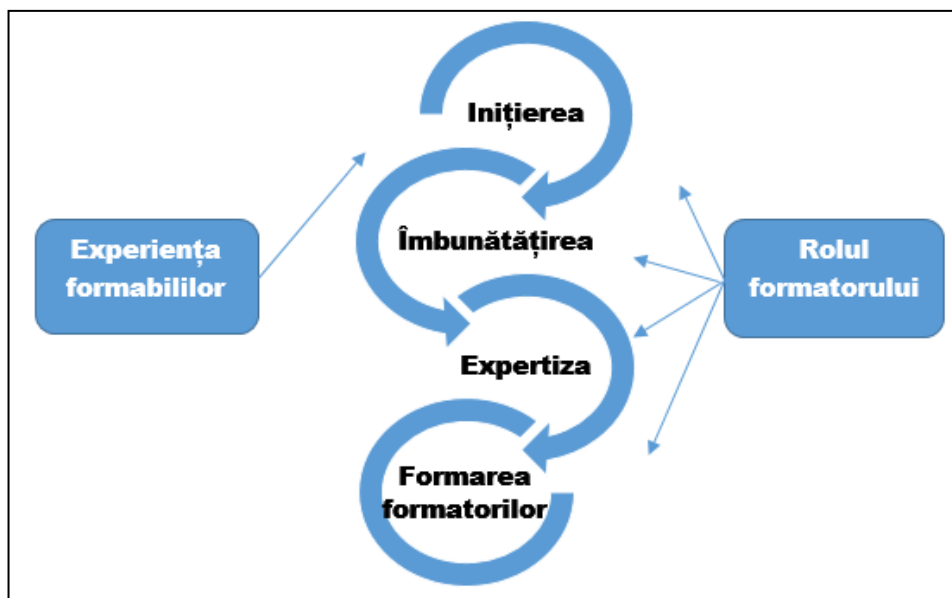

Fig. 2. Patru niveluri de calificare a personalului de bibliotecă

În cadrul analizei ofertelor educaționale integrate, furnizate de centrele de formare profesională continuă nonformale (CFPC BNRM, CFC BNC, CC BM și CER), se constată că cele mai frecvente forme și metode de instruire sunt *atelierile*, reprezentând cca 65% din total, urmate de *training-uri*, cu o pondere de aproximativ 26% [10].

Potrivit rezultatelor eșantionului investigat, s-a constatat că majoritatea bibliotecarilor ar prefera training-urile profesionale (71,9%), fiind urmate de atelierile de lucru (60,3%), exemplele de bune practici (53,5%), seminariile (39,3%), stagiile de perfecționare (36,4%), mesele rotunde (23,3%), dezbaterile (18%). Potrivit răspunsurilor, mai puțin solicitate sunt lecțiile publice (14,5%) și prelegerile (10,9%).

Potrivit răspunsurilor chestionaților, cel mai preferat tip de program de formare pe care respondenții ar dori să-l urmeze este cel tradițional (46,1%). Această opțiune este urmată de cursurile online (32,3%) și de îmbinare între cursurile tradiționale și cele online (hibrid) (32%).

Studiile sociologice desfășurate au permis evaluarea instruirii online și identificarea unor probleme legate de pregătirea și capacitățile bibliotecarilor. Aceste probleme includ aspecte conceptuale și tehnice, cum ar fi conținuturile online, design-ul instrucțional și atingerea performanței. În urma acestor cercetări, s-au propus acțiuni concrete furnizorilor de instruire pentru îmbunătățirea educației digitale a bibliotecarilor, inclusiv implementarea învățării diferențiate, în funcție de pregătire, asigurarea omogenității persoanelor instruite, abordarea cerințelor specifice de formare, oferire de instruire personalizate, adaptarea ritmurilor și timpurilor diferite de învățare, încurajarea participării la cursuri de autoformare. Capitolul 2 se încheie cu **Concluzii 2.4.** referitoare la subiectele abordate.

Capitolul 3, intitulat **Optimizarea sistemului de formare profesională continuă a personalului din bibliotecile Republicii Moldova** conține 3 subcapitole. În primul compartiment, **3.1. Funcționarea formării profesionale continue în percepția personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova**, a fost evaluat nivelul de funcționare a sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova în baza studiului sociologic, ca parte componentă a cercetării complexe privind problema formării continue în domeniul infodocumentar.

Obiectivele studiului sociologic: determinarea nivelului de eficiență și calitatea funcționării sistemului de formare profesională continuă; stabilirea rolului furnizorilor de formare; identificarea nevoilor de formare; precizarea motivelor care favorizează atât participarea, cât și neparticiparea la programe de instruire; constatarea gradului de satisfacție privind organizarea formării continue; identificarea problemelor în sistemul de formare profesională continuă; sesizarea direcțiilor de perspectivă ale formării continue; cercetarea percepțiilor personalului cu privire la îmbunătățirea calității sistemului de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova.

Principalele rezultate ale studiului: Rezultatele studiului confirmă că marea parte a eșantionului investigat sunt conștienți de necesitatea formării profesionale continue (98,5%).

1. Cercetarea efectuată în cadrul tezei de doctorat validează ipotezele propuse în studiu. Rezultatele investigației confirmă ipoteza conform căreia *sistemul de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova necesită schimbări în corespundere cu tendințele actuale*. În consecință, reformarea sistemului de formare profesională continuă a

bibliotecarilor este esențială atât pentru progresul societății, cât și pentru dezvoltarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci. Datele obținute subliniază necesitatea transformării sistemului actual într-unul durabil. Participanții la sondaj au exprimat, în mare parte, dorința de a orienta sistemul de formare profesională continuă către reformă și modernizare metodologică, îmbunătățirea calității suportului educațional, colaborarea cu centre specializate în educație continuă și alinierea acestuia la standardele profesionale naționale și europene. În perspectivă, eșantionul investigat a acordat o importanță maximă creșterii calității formării profesionale la nivel de sistem, inclusiv sprijinirii dezvoltării competențelor profesionale ale personalului din instituțiile infodocumentare. Datele relevă prezența acestei probleme, întrucât 14,5% dintre cei chestionați nu au menționat instruirea continuă în fișa postului, iar 12% nu sunt conștienți de acest drept. De asemenea, pentru 88,6% dintre respondenți este esențială asigurarea suficientă a resurselor financiare și tehnologice.

2. *Centrele de formare reprezintă elementul esențial al sistemului de formare profesională continuă în vederea îmbunătățirii nivelului de calificare al personalului de specialitate din toate tipurile de biblioteci*, este o altă ipoteză lansată în cadrul lucrării. Validarea acestei ipoteze este susținută de un număr semnificativ de bibliotecari care au recunoscut importanța instruirii continue din cadrul CRFC USM, unica instituție acreditată (75,1%), precum și cele organizate de CFPC BNRM (86,5%), CFC BNC (72,4%) și CC BM (72,1%). Această constatare este recunoscută de opiniile a 60,8% dintre respondenți, care consideră că Centrele Biblioteconomice Departamentale au un rol semnificativ în asigurarea organizării și coordonării formării profesionale continue la nivelul rețelei (bibliotecari din instituții de învățământ și specializate), iar Centrele Biblioteconomice Teritoriale sunt principale pentru personalul de bibliotecă din aceeași rețea (77,9%). 83% din eșantionul investigat consideră că recalificarea în biblioteconomie și știința informării ar trebui să fie obligatorie pentru toți angajații fără calificare. A fost identificată o problemă legată de nevalorificarea pe deplin a potențialului centrelor de formare și s-a subliniat o implicare insuficientă din partea formatorilor, al căror nivel de pregătire influențează direct îndeplinirea cerințelor impuse de furnizorii de formare. Prin urmare, una dintre problemele actuale ale sistemului de formare profesională continuă este necesitatea crescută de adaptare la noul mediu socio-economic și tehnologic, atât pentru bibliotecari, în calitate de beneficiari de servicii educaționale, cât și pentru formatori, care furnizează aceste servicii.

3. Rezultatele studiului au infirmat ipoteza că *oferta educațională a prestatorilor de formare profesională continuă nu acoperă în mare măsură necesitățile de formare a personalului de specialitate din biblioteci*. Conform datelor colectate, se constată că pentru 88,8% dintre participanții la sondaj, formarea profesională continuă corespunde necesităților lor într-o mare parte. Cu toate acestea, rezultatele sondajului au relevat că 12,2% din respondenți nu au participat la niciun curs de formare profesională continuă în ultimii cinci ani. În plus, cercetarea indică o implicare mai activă a eșantionului investigat în doar 1-2 programe educaționale.

4. Datele studiului relevă că *nivelul de organizare al programelor de formare profesională continuă reprezintă criteriu de bază în procesul de selectare a acestor programe de către bibliotecari*. Conform cercetării, un sistem eficient de formare se bazează pe motivație și este centrat pe obiective. Astfel, 60,7% dintre respondenți au indicat lipsa resurselor financiare ca principal motiv pentru neparticipare la programe de formare, iar 40,2% au menționat lipsa de motivație. În ceea ce privește criteriile importante în alegerea unui program de formare, 76,6% din chestionați au subliniat importanța tematicii, în timp ce 48,8% au evidențiat forma de organizare.

De asemenea, o treime din respondenți au pus accent pe utilizarea eficientă a metodelor și costurile serviciilor educaționale. Pentru majoritatea subiecților, este important ca responsabilitatea pentru acoperirea costurilor programelor de formare să revină altor părți decât angajaților implicați direct.

5. *În percepția personalului de specialitate din biblioteci, care participă la programele de formare continuă, unele categorii de competențe dezvoltate prin instruirea continuă au o relevanță mai mare, în raport cu altele, fapt care va determina succesul în cariera profesională, este o altă ipoteză care a fost parțial validată prin următoarele date: în privința necesității formării profesionale continue, 66,1% dintre respondenți au atribuit ponderea maximă dezvoltării competențelor și succesului în cariera profesională (scor 4,58). În ierarhizarea competențelor, ca rezultat direct al participării la programele de formare continuă, bibliotecarii consideră în proporție de 82,3% competențele de comunicare ca fiind esențiale în activitatea profesională, iar 57,8% evidențiază importanța competențelor tehnologice. Experții intervievați confirmă că bibliotecarii de azi trebuie să dețină un spectru larg de competențe, punând accent prioritar pe competențele digitale și cele de comunicare. Studiul confirmă că adoptarea și implementarea noilor tehnologii ridică nivelul de calificare necesar pentru angajați. Astfel, nu este suficient ca personalul din instituțiile infodocumentare doar să își dezvolte și să își extindă competențele tradiționale, ci se impune să dobândească și competențe noi.*

6. Cercetarea a evidențiat că nivelul de pregătire al formatorilor reprezintă un criteriu important în optarea pentru un program de formare profesională continuă. Ipoteza, conform căreia *percepția personalului de specialitate din biblioteci asupra eficientizării sistemului de formare continuă este generată de calitatea/competența formatorilor*, a fost validată, deoarece 45,6% dintre respondenți consideră formatorul drept un factor determinant în participarea lor la programele de instruire continuă. 19,7% dintre participanți au indicat că nivelul de calificare al formatorului îi demotivează să participe la astfel de programe. De asemenea, s-a dovedit că 32,1% dintre respondenți doresc perfecționarea calificării formatorilor. Studiul a relevat, de asemenea, că 7,3% din subiecții investigați au identificat calificarea formatorilor drept una dintre problemele actuale în sistemul de formare profesională continuă, subliniind importanța cunoștințelor și abilităților acestora, aplicarea metodelor inovative de predare și integrarea experiențelor noi în procesul de formare.

În subcapitolul 3.2. *Tendențele de dezvoltare a formării profesionale continue în domeniul infodocumentar* s-a efectuat o analiză a tendințelor de dezvoltare a formării continue în biblioteconomie și știința informării la nivel internațional. Prin urmare, sunt formulate tendințele de dezvoltare la nivel național susținute și argumentate de rezultatele cercetării doctorale.

Conform datelor statistice analizate, se observă că ponderea bibliotecarilor care au beneficiat de cel puțin de o instruire pe parcursul unui an este între 77,1% - 89,5%. Astfel, se înregistrează o dinamică pozitivă, manifestată printr-o creștere constantă în ultimii 4 ani, reflectând un efort pozitiv al instituțiilor infodocumentare din Republica Moldova de a investi în dezvoltarea personalului [27].

În cadrul tezei sunt identificate tendințele principale de dezvoltare ale formării profesionale continue în domeniul infodocumentar din Republica Moldova:

Obligativitatea și continuitatea procesului de formare profesională continuă. *Recomandarea Consiliului UE din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții vizează sprijinirea dreptului la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții [22]. Tendențele europene, orientate spre creșterea statutului social al profesiei de*

bibliotecar și egalizarea șanselor de dezvoltare profesională a acestei categorii de personal, au determinat revizuirea instituțională a sistemului de formare. 98,5% din răspunsurile eșantionului investigat confirmă necesitatea și continuitatea formării profesionale continue, iar 73,6% din respondenți susțin că în fișa postului este prevăzută obligativitatea instruirii continue.

Reflectarea formării bibliotecarilor în cadrul normativ național cu privire la biblioteci. *Recomandarea Consiliului Europei/EBLIDA cu privire la legislația și politica bibliotecilor în Europa* [23] prevede reflectarea în legislația națională, în ceea ce privește bibliotecile, pregătirea și asigurarea cu profesioniști în domeniu. Conform răspunsurilor participanților la sondaj, 54,3% de bibliotecari au indicat ca problemă în sistemul de formare profesională continuă – cadrul normativ național. Respondenții au indicat că prevederile privind formarea profesională continuă nu sunt respectate și lipsesc reglementări concrete care ar influența deciziile autorităților cu privire la dezvoltarea bibliotecarilor. Prin urmare, apare necesitatea de a include acțiuni concrete de optimizare a instruirii continue a personalului de specialitate din SNB în documente legislative, strategice și de reglementare, politici și planuri instituționale.

Dimensiunea asigurării calității și dezvoltării de competențe. Odată cu anunțarea oficială a Comisiei Europene că anii 2023 și 2024 sunt desemnați *Ani europeni ai competențelor*, se poate deduce că, pe măsură ce bibliotecarii din Uniune Europeană își diversifică și îmbunătățesc abilitățile profesionale, recalificarea și perfecționarea vor crește. Antrenarea angajaților în procesul de formare profesională continuă vizează modernizarea cunoștințelor și abilităților profesionale în concordanță cu progresul tehnologic. Această afirmație este confirmată de 82,1% dintre participanții la sondaj, care au exprimat un interes ridicat în dobândirea de noi competențe.

Diversificarea surselor de finanțare a procesului de formare profesională continuă. În corespundere cu legislația națională în vigoare, formarea profesională continuă a bibliotecarilor ar trebui să fie asigurată din contul alocațiilor bugetare, precum și din veniturile colectate. Bibliotecile din Republica Moldova trebuie să se conformeze prevederilor *Codului Muncii al Republicii Moldova* [4] care stipulează că volumul mijloacelor financiare alocate în scopul formării ar trebui să constituie cel puțin 2% din fondul de salarizare al unității. Din datele cercetării reiese că 60,7% dintre respondenți nu participă la programe de formare din cauza insuficienței resurselor financiare. 61,1% dintre aceștia menționează că insuficiența resurselor financiare alocate este una dintre problemele existente în sistemul de formare profesională continuă.

Relații colaborative și transfer de cunoștințe în domeniul formării profesionale continue între furnizorii de formare profesională continuă, atât la nivel național, cât și internațional, prin organizarea în colaborare a diverselor activități destinate dezvoltării profesionale a bibliotecarilor din țară, tendință confirmată de 45,6% din investigați. Compatibilizarea sistemului de formare inițială a personalului de bibliotecă în învățământul biblioteconomic superior cu structurile din sistemul de formare profesională continuă și realizarea unei cooperări eficiente între diferite instituții implicate sunt considerate foarte importante.

Utilizarea tehnologiilor în livrarea conținuturilor prin e-Learning. Având în vedere tendințele globale și europene și luând în considerație prevederile *Strategiei pentru transformare digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030* [29], implementarea unui mediu TIC puternic, inovator, competitiv și digital va asigura un sistem de formare profesională continuă sigur și funcțional digital pentru personalul de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova. Preferința a 78,4% din participanții la sondaj în favoarea instruirilor online, la distanță și

combinarea acestora cu cursurile tradiționale, evidențiază necesitatea utilizării tehnologiilor pentru dezvoltarea procesului de formare.

Diversificarea tematicilor în corespundere cu necesitățile societății informaționale.

Tendențele globale cheie în educația din domeniul biblioteconomiei și științei informării [20] au provocat o schimbare semnificativă în educația din biblioteconomie și știința informării. Conform rezultatelor cercetării privind problema formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova, au confirmat că, adesea, punctul de plecare al motivației pentru studiul continuu este tematica instruirilor.

În subcapitolul **3.3. *Perspectivă formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova*** se demonstrează că evaluarea constantă a mediului extern facilitează identificarea problemelor în sistemul de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar.

Interviurile cu experții au validat ipoteza conform căreia una dintre direcțiile de perspectivă esențiale este reprezentată de elaborarea și implementarea unui sistem de formare continuă sustenabil. De asemenea, intervievații au confirmat că nu se întreprind măsuri concrete din partea decidenților pentru a asigura funcționarea adecvată a procesului de formare inițială. În perspectivă, se propune instruirea duală ca o soluție viabilă pentru abordarea problemei asigurării pieței muncii cu personal calificat. Se menționează orientări specifice pentru gestionarea instituțională în ceea ce privește formarea profesională continuă în anumite domenii selectate, care vor fi incluse în politicile instituționale de formare.

În cercetarea problemei formării profesionale continue a bibliotecarilor din SNB, se observă că fiecare formă de educație – formală, nonformală și informală – se dezvoltă în mod independent. Cu toate acestea, este importantă recunoașterea interdependenței acestor forme de educație, deoarece aceasta contribuie la îmbunătățirea performanței profesionale a bibliotecarilor. Nici o formă de educație, luată în mod izolat, nu poate satisface în mod adecvat toate nevoile de formare ale bibliotecarilor. În consecință, nu se poate asigura o dezvoltare personală și profesională continuă a specialiștilor în conformitate cu principiul învățării pe tot parcursul vieții.

În contextul tehnologiilor de informare și comunicare, este important ca formarea profesională continuă să fie adaptată în mod corespunzător nevoilor de dezvoltare ale indivizilor. În această situație, se propune acordarea unor condiții liberale de autoeducație și autoevaluare, care să permită celor ce studiază să își personalizeze procesul de învățare în funcție de propriile obiective și preferințe. În domeniul infodocumentar din Republica Moldova, se sugerează acreditarea mai multor programe de studii specializate pentru a răspunde nevoilor specifice în continuă schimbare. De asemenea, una din prioritățile sistemului de formare profesională continuă ar trebui să fie dezvoltarea de capacități în rândul formatorilor pentru a asigura calitatea și relevanța programelor de formare. Aceste propuneri sunt susținute de rezultatele obținute în urma consultării experților din domeniul infodocumentar, care au confirmat necesitatea unei abordări flexibile și adaptabile referitor la formarea profesională continuă.

În baza celor analizate, a fost propus un Model de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova, care presupune realizarea mai multor acțiuni de optimizare a educației continue în perspectivă (Figura 3).

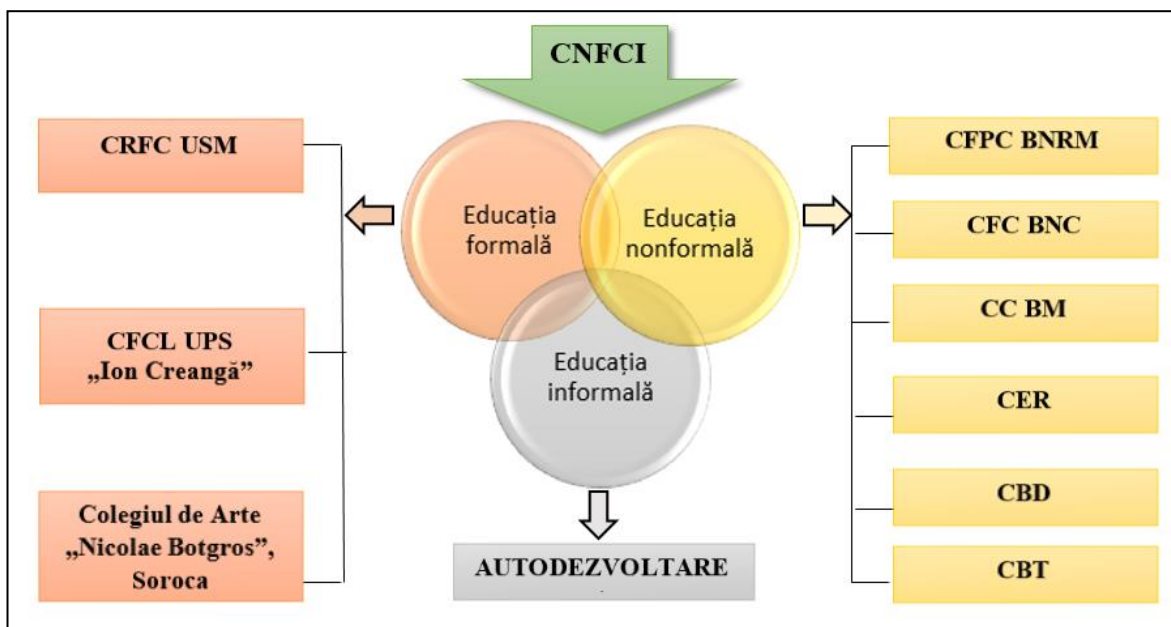

Fig. 3. Model de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova în perspectivă

În subcapitolul 3.4. *Concluzii la capitolul 3* sunt expuse generalizări referitoare la subiectele abordate.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În secolul al XXI-lea, personalul de specialitate din biblioteci se confruntă cu transformări semnificative, influențate de progresele tehnologice în domeniul TIC. Rolurile și funcțiile bibliotecarilor au evoluat semnificativ, depășind simpla achiziționare, conservare și diseminare a informațiilor. Plecând de la tema cercetării, care subliniază importanța formării profesionale continue în biblioteconomie pentru asigurarea calității superioare a activității profesionale, recunoașterea publică și satisfacerea nevoilor serviciilor de bibliotecă în societate, este evidentă necesitatea actualizării și completării profilului de competențe specifice profesiei de bibliotecar.

Studiul aspectelor teoretice, metodologice și practice ale formării profesionale continue a personalului din biblioteci reprezintă un aspect fundamental în abordarea problemelor actuale legate de adaptarea la schimbările mediului extern. Această cercetare nu doar că facilitează necesitățile de conformare, dar și identifică direcții strategice pentru optimizarea serviciilor de bibliotecă prin perfecționarea continuă a specialiștilor.

Abordarea complexă a problemei educației continue în domeniul infodocumentar a permis identificarea rolului educației formale, nonformale și informale în îmbunătățirea performanței profesionale a bibliotecarilor. Rezultatele investigației au confirmat ipoteza generală a cercetării, demonstrând, în același timp, validitatea, cât și limitările ipotezelor formulate în studiul funcționării sistemului de formare continuă a personalului din SNB.

Contribuția la obținerea *rezultatelor științifice noi* constă în conceptualizarea formării profesionale continue în domeniul infodocumentar, în formularea unei definiții a formării profesionale continue a personalului de specialitate din domeniul infodocumentar, în elucidarea evoluției formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova, în abordarea sistemică a formării profesionale continue și determinarea interdependenței dintre componentele de bază ale sistemului, în elaborarea unui profil de competențe profesionale necesare pentru bibliotecari, în stabilirea factorilor care contribuie la îmbunătățirea sistemului de formare profesională continuă, în determinarea rolului furnizorilor de formare profesională continuă, în argumentarea integrității formelor educației continue la nivel de sistem, care poate cuprinde diferite combinații ale formelor educației continue, în identificarea motivelor care favorizează participarea la programe de formare, în concretizarea gradului de satisfacție privind organizarea formării profesionale continue, în stabilirea problemelor în sistemul de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din țară. În lucrare sunt argumentate tendințele de dezvoltare ale formării profesionale continue în domeniul infodocumentar și formulate propuneri privind direcțiile de perspectivă în vederea îmbunătățirii sistemului de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova.

În baza cercetării stării de fapt și a perspectivelor formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova, au fost formulate următoarele **concluzii generale**:

Valorificarea scopului și obiectivelor propuse spre a fi cercetate a relevat faptul că prin *formarea profesională continuă* bibliotecarul învață să-și îmbunătățească cunoștințele și să-și dezvolte abilitățile profesionale pe care deja le posedă, dorește să le plaseze într-o nouă perspectivă. Spre deosebire de formarea inițială, unde pregătirea se realizează după un plan profesional modelat prin implicarea cursantului, în formarea profesională continuă punct de plecare sunt realitățile profesionale ale specialiștilor, cu scopul de a-i ajuta să progreseze în profesia lor. Integrarea și extinderea conceptelor propuse de cercetătorii din domeniul formării au

facilitat formularea unei definiții pentru noțiunea centrală pe care se concentrează acest studiu: *Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din domeniul infodocumentar este un ansamblu de activități de învățare pe tot parcursul vieții, realizată prin interdependența contextelor educației formale, nonformale și informale în vederea dezvoltării competențelor profesionale generice și specifice calificării.*

Implicarea personalului de specialitate din biblioteci în procesul de formare profesională continuă urmărește scopul de a moderniza cunoștințele și deprinderile profesionale conform progresului tehnologic. S-a demonstrat că competențele pe care trebuie să le dețină bibliotecarul de azi apar ca o consecință logică din rolurile pe care le are specialistul. Potrivit acestor constatări, au fost scoase în evidență competențele profesionale *generice*: de comunicare, digitale, sociale și civice, manageriale, pedagogice, multilingvistice și cercetare și *speciale calificării*: dezvoltarea resurselor informaționale; achiziționarea și prelucrarea documentelor; catalogarea și indexarea documentelor; cercetare bibliografică, referințe; comunicarea resurselor informaționale; servicii publice pentru utilizatori și nonutilizatori; tehnologia resurselor digitale ca fiind necesară bibliotecarilor din SNB. Astfel, 82,1% din bibliotecarii participanți la sondaj au manifestat un nivel ridicat de interes pentru extinderea competențelor.

În Republica Moldova, primul pas spre statornicirea sistemului de perfecționare profesională a bibliotecarilor a fost făcut odată cu instituirea în anii '60 -'70 al sec. al XX-lea a învățământului superior universitar în domeniul biblioteconomiei. Datorită reformelor biblioteconomice din anii '90 ai secolului trecut, treptat se reprofilează o nouă concepție a educației continue în SNB: aprobarea unui cadru legislativ, strategic și de reglementare, fondarea asociațiilor profesionale, inițiative de structuri de modernizare a capacităților cadrelor din domeniul culturii, implementarea diverselor proiecte de învățare, instituirea centrelor de formare în domeniul infodocumentar, utilizarea tehnologiilor informaționale au pus fundamentul dezvoltării unui sistem de formare profesională continuă.

Pentru a atinge o dezvoltare stabilă și efectivă a unui sistem de formare profesională continuă în condiții moderne, este necesar de a analiza constant mediul extern și intern. Analiza PEST a permis să identificăm factorii de influență din perspectiva dezvoltării politice, legislative, economice, sociale și tehnologice a domeniului formării profesionale continue. Analiza SWOT a situației existente a determinat caracterul raporturilor punctelor forte și cele vulnerabile, în ceea ce privește formarea profesională continuă a personalului de specialitate din SNB. Situația actuală denotă o scădere semnificativă a numărului de personal calificat (35,3%) și angajarea specialiștilor din alte domenii (57,8%). În jur de 60% din bibliotecari nu dețin categorie de calificare. În plus, s-a constatat că procesul de îmbătrânire a angajaților din bibliotecile Republicii Moldova se desfășoară în mod constant: 45% de persoane au depășit pragul de 55 de ani, iar tinerii sub 25 de ani constituie doar 2%.

Cercetarea problemei formării profesionale continue a bibliotecarilor din SNB a permis constatarea că treptat se dezvoltă practica de a utiliza toate formele educației continue. Acest fapt se datorează atât solicitărilor din partea bibliotecarilor pentru o anumită formă de instruire – formală, nonformală și informală, cât și dezvoltării componentelor educației la nivelul diferitor structuri de formare în domeniul infodocumentar. În perspectivă, este important de a investiga și implementa integrarea formelor educației continue la nivel de sistem, proces și rezultate, care poate cuprinde diferite combinații ale formelor educației continue, ceea ce va genera rezultate noi în

formarea profesională continuă a bibliotecarilor. Rezultatele unor astfel de studii vor contribui la soluționarea problemei privind specificul integrării formelor educației continue.

În baza rezultatelor obținute prin valorificarea științifică a obiectivelor stabilite, sunt propuse un șir de **recomandări** în vederea perfecționării sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova:

a) Pentru factorul de decizie Ministerul Culturii al Republicii Moldova:

1. *Elaborarea Strategiei de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova.*
2. *Prevederea activităților concrete în Planul de acțiuni la implementarea Strategiei de Dezvoltare a Culturii 2030 privind susținerea financiară a instituțiilor infodocumentare în scopul formării profesionale continue a personalului de specialitate din biblioteci.*
3. *Monitorizarea activității CBN în vederea ameliorării situației bibliotecilor în ceea ce privește elaborarea cadrului de reglementare cu privire la formarea profesională continuă.*

b) Pentru factorul de decizie din sectorul bibliotecilor de nivel național (CBN):

1. *Elaborarea Regulamentului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile din Republica Moldova.*
2. *Actualizarea Regulamentului privind activitatea metodologică în cadrul SNB.*
3. *Actualizarea Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci.*

c) Pentru prestatorii de programe de formare profesională continuă:

1. *Acreditarea programelor de studii specializate: pentru personalul de specialitate din biblioteci în cadrul Centrului de Formare Profesională Continuă a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți; pentru personalul de specialitate din bibliotecile școlare în cadrul Centrului de Formare Continuă și Leadership a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; pentru personalul de specialitate din biblioteci cu studii profesional tehnic, nivelul 4 CNC în cadrul Colegiului de Arte „Nicolae Botgros” din Soroca și flexibilizarea curriculumului în conformitate cu tendințele de dezvoltare în domeniul infodocumentar.*
2. *Prestarea sistematică a cursurilor specializate de formare continuă, cu număr suficient de ore, pentru dobândirea competențelor de specialitate de către personalul fără studii în domeniu.*
3. *Aderarea prestatorilor de formare profesională continuă la platforma de instruire la distanță MLearn dezvoltată de Agenția de Guvernare Electronică, care va contribui la calificarea bibliotecarilor de la orice locație și în orice moment convenabil.*
4. *Furnizarea periodică a cursului „Formare de formatori”.*
5. *Dezvoltarea unui curriculum flexibil și adaptabil care să încorporeze elemente de educație formală, nonformală și informală, astfel încât să răspundă nevoilor și cerințelor în continuă schimbare ale domeniului infodocumentar.*
6. *Elaborarea unor programe de formare profesională continuă personalizate, care să ofere posibilitatea de specializare în diverse domenii specifice ale biblioteconomiei, cum ar fi digitalizarea, managementul informației, serviciile pentru comunitate etc.*
7. *Instituirea unor mecanisme eficiente de evaluare a impactului programelor de formare profesională continuă, pentru a monitoriza și îmbunătăți constant calitatea acestora.*

8. *Utilizarea rezultatelor prezentului studiu* în calitate de suport pentru actualizarea programelor de formare continuă, pornind de la analiza nevoilor personale și instituționale, dar și extinderea cercetării prin sondarea noilor vectori de evoluție a formării continue.

d) Pentru învățământul universitar și profesional-tehnic:

1. *Aplicarea învățământului dual* pentru obținerea calificării în domeniul biblioteconomiei și științei informării în cadrul învățământului profesional tehnic și învățământului superior de profil, ciclul I licență, unde studierea teoretică se realizează în cadrul instituției de învățământ, iar cea practică – la instituția infodocumentară.

e) Pentru instituțiile infodocumentare:

1. *Alocarea investițiilor* în dotarea materială și financiară pentru formarea profesională continuă a angajaților a unui minim de 2% din fondul de salarizare al unității.
2. *Introducerea în planul de activitate* al bibliotecii posibilitatea utilizării de aproximativ 10% din orele de lucru ale bibliotecarilor pentru participarea la formarea profesională continuă.
3. *Includerea obligatorie în fișa postului* a timpului pentru activități de autoinstruire.
4. *Identificarea permanentă a nevoilor de formare* individuale și instituționale.
5. *Monitorizarea impactului cursurilor* de formare continuă la nivel de instituție.
6. *Asigurarea accesului la resurse informaționale și materiale de învățare actualizate*, inclusiv publicații, manuale, reviste de specialitate și baze de date online, pentru a sprijini procesul de învățare și cercetare.
7. *Promovarea unei culturi a învățării continue* și a dezvoltării în rândul angajaților din bibliotecă, prin recunoașterea și aprecierea eforturilor lor de perfecționare și încurajarea implicării în activități de învățare și dezvoltare profesională.

f) Pentru asociațiile nonguvernamentale de profil (ABRM, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”):

1. *Lansarea campaniilor de promovare* privind importanța educației continue a bibliotecarilor, organizarea unor evenimente naționale ce ar susține experiențele de succes din cadrul centrelor de formare și a formatorilor.
2. *Încurajarea participării active a bibliotecarilor* în activități de cercetare și dezvoltare profesională, prin acordarea de granturi sau susținerea participării la conferințe și simpozioane naționale și internaționale.
3. *Implementarea unor programe de mentorat și coaching* pentru personalul nou intrat în domeniul biblioteconomic.
4. *Stimularea colaborării și parteneriatelor* între bibliotecă, instituții de învățământ, organizații guvernamentale și non-guvernamentale, în vederea dezvoltării și implementării de programe de formare profesională continuă.

g) Pentru personalul de specialitate din bibliotecă:

1. *Participarea responsabilă la studiile* privind formarea profesională continuă, printr-o atență autoanaliză a activității profesionale și a competențelor ce necesită dezvoltare.
2. *Colaborarea cu factorii de sprijin.*
3. *Participarea la dezvoltarea sistemului de formare profesională continuă* prin propuneri de ameliorare, sugestii de tematici în diverse aspecte ca urmare a parcurgerii unor programe de formare continuă.
4. *Promovarea schimbului de experiență* și de bune practici între bibliotecă, atât la nivel național, cât și internațional, prin participarea la conferințe, foruri profesionale și proiecte colaborative.

BIBLIOGRAFIE

1. AFANAS, A. *Formarea profesională continuă a cadrelor didactice: repere conceptuale și metodologice*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2021. 234 p. ISBN 978-9975-56-878-4.
2. BARRIO, A., BOURDET, J. Formation continue des bibliothécaires en France : état des lieux et prospective autour de l'éducation aux médias et à l'information: analyse de l'offre de deux réseaux, les centres régionaux de formation aux carrières des bibliothèques et les unités régionales de formation à l'information scientifique et technique. In: *Documentation et bibliothèques* [online]. 2020, vol. 66, nr. 4, pp. 41-50. [citat 24.08.2023]. ISSN 0315-2340. DOI: <https://doi.org/10.7202/1074556ar>
3. CHERADI, N. Învățământul biblioteconomic în condițiile globalizării culturii informaționale. In: *Probleme actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice: Către 45 de ani de învățământ biblioteconomic superior din Republica Moldova*. Chișinău: Museu, 2005, pp. 22-26. ISBN 9975-948-40-5.
4. Codul Muncii al Republicii Moldova [online]: nr. 154 din 28 martie 2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003, nr. 159-162 [citat 11.12.2023]. ISSN 2587-3903. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138809&lang=ro#
5. COSTANTINESCU, N. Bibliotecarii ca specialiști de date. In: *BiblioPolis*. 2016, vol. 61, nr. 2, pp. 65-67. ISSN 1811-900X.
6. DAVE R. H. *Lifelong Education and the School Curriculum* [online]. Hamburg: UNESCO Institution for Education, 1973. [citat 2.08.2022]. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000005594>
7. DUMITRU, C. *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*. Bacău: Alma Mater, 2014. 208 p. ISBN 978-606-527-407-5.
8. *EDISON Data Science Framework: Part 4. Data Science Professional Profiles (DSPP). Release 2* [online]. [citat 15.11.2023]. Disponibil: https://edison-project.eu/sites/edison-project.eu/files/attached_files/node-486/edison-dspp-release2-v04.pdf
9. *Educație digitală*. Ed. a 2-a rev. și adăug. Iași: Polirom, 2022. 511 p. ISBN 978-973-46-8938-5.
10. *Formarea profesională continuă: Oferta educațională integrată a centrelor de formare (2018-2023)* [online]: arhiva. [citat 24.03.2023]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/formarea-profesionala-continua>
11. GRIGAS, V. *Bibliotekininko edukatoriaus ugdymo modelis besimokančioje visuomenėje: daktaro disertacija*. Vilnius, 2013. 274 p. apud GIGCH, John P. *Applied general systems theory*. New York: Harper and Row, 1974. ISBN 0060467754. Disponibil: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:1897983/>
12. *IFLA Trend Report 2021* [online]. IFLA, 2022. [citat 26.10.2022]. Disponibil: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1830/1/IFLA%20TREND%20REPORT%202021%20UPDATE.pdf>
13. KIGONGO-BUKENYA, I. New trends in library and information fields and the implications for continuing education. In: *Journal of Librarianship and Information Science* [online]. 1999, nr. 31(2), pp. 93-99. [citat 9.04.2023]. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/096100069903100204>

14. KULIKOVSKI, L. *Cartea, modul nostru de a dăinui: Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic: interviuri, management, instruire, biblioteci-bibliotecari, asociația, miscelaneu*. Chișinău: Reclama, 2006. 268 p. ISBN 978-9975-937-62-7.
15. MADGE, O.-L. The current role of librarians and future challenges for academic libraries in Romania. In: *Studii de Biblioteconomie și Știința Informării* [online]. 2016, nr. 20, pp. 61-68. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=520646>
16. MALEŠEV, T., TOPALOV, O., RADOVANOVIĆ, S. The Need for Continuous Professional Development of Librarians - a Benefit to the Individual and Society. In: *Bosniaca: Journal of the national and University Library of Bosnia and Herzegovina* [online]. 2022, vol. 27, nr. 27, pp. 35-48. [citat 22.01.2023]. ISSN 2303-8888. Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.37083/bosn.2022.27.35>
17. MARINESCU, N. *Dezvoltarea profesională biblioteconomică: culegere de interviuri, articole, comunicări, proiecte*. Iași: Princeps Edit, 2007. 155 p. ISBN 978-973-1783-44-4.
18. OSOIANU, V. *Biblioteca în căutarea identității*. Chișinău: BNRM, 2013. 356 p. ISBN 978-9975-62-340-7.
19. POSTĂN, L. *Educația adulților: instantanee analitice 2005-2019*. Chișinău, 2019. 188 p. ISBN 978-9975-87-491-5.
20. RASHID, H. Ar. *Global trends in LIS education* [online]. [citat 2.09.2023]. Disponibil: <https://limbd.org/global-trends-in-lis-education/>
21. REA, A. LJ's State of Academic Libraries Survey Reveals Challenges, Priorities [online]. In: *Library Journal* [online]. 2021, Oct 20 [citat 28.11.2021]. Disponibil: <https://www.libraryjournal.com/story/academiclibraries/LJs-State-of-Academic-Libraries-Survey-Reveals-Challenges-Priorities>
22. *Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* [online]. Bruxelles, 23 mai 2018. 29 p. [citat 16.03.2020]. Disponibil: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9009-2018-INIT/ro/pdf>
23. *Recommendation CM/Rec(2023)3 of the Committee of Ministers to member States on library legislation and policy in Europe* [online]: Adopted by the Committee of Ministers on 5 April 2023 at the 1462 ndmeeting of the Ministers' Deputies. Strastbourg, 2023. 11 p. [citat 16.05.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/0900001680aaced6>
24. Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova: ordinul nr. 132/2022 al Ministerului Culturii. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 264-266 art. 963, pp. 17-21.
25. RUSU, I.I. *Abordarea sistemică a procesului de formare profesională a adulților*. Iași: Lumen, 2012. 178 p. ISBN 978-973-166-330-2.
26. SHAHZAD, K. ș.a. E-Learning for Continuing Professional Development of University Librarians: A Systematic Review [online]. In: *Sustainability*. 2023, nr. 15, p. 849. [citat 23.08.2023]. <https://doi.org/10.3390/su15010849>
27. *Statistica de bibliotecă: Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci (2019-2023)* [online]. [citat 11.03.2024]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
28. STOICA, I. *Sensul schimbării în universul infodocumentar*. Constanța: Ex Ponto, 2009, pp. 133-148. ISBN 978-973-644-862-1.

29. Strategia de transformare digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030 [online]: nr. 650 din 06.09.2023. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2023, nr. 383-386. [citată 20.10.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139408&lang=ro
30. *Teoria și practica educației nonformale în Republica Moldova: Studiu monografic*. Chișinău: CEP USM, 2022. 132 p. ISBN 978-9975-159-13-5.
31. ȚURCAN, N. Explorarea metodelor de cercetare în biblioteconomie și știința informării. Chișinău: Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, 2021. 586 p. ISBN 978-9975-134-31-6.
32. ȚURCAN, N. Formarea profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova - între necesitate și realitate. In: *O carte. O bibliotecă. Un om*. București: Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, 2015, pp. 401-414. ISBN 978-606-93991-0-1.
33. VARLEJS, J. *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices* [online]. IFLA, May 2016. 83 p. [citată 28.01.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development.pdf>
34. WEINGAND, D.E. Describing the elephant: what is Continuing Professional Education? In: *65th IFLA Council and General Conference Bangkok, Thailand, August 20 - August 28, 1999* [online]. IFLA, Latest Revision: June 15, 1999 [citată 19.07.2020]. Disponibil: <https://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/089-104e.htm>
35. ВЯЗНИКОВА В.В. Модель подготовки специалистов библиотечно-информационной сферы [online]. В: *Вестник Марийского государственного университета*. 2011, № 6. [citată 26.07.2022]. eISSN 2686-8679. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/model-podgotovki-spetsialistov-bibliotечно-informatsionnoy-sfery>
36. ТОЛМАЧ, М. Цифрова компетентність бібліотечних фахівців як чинник діяльності бібліотек в умовах цифрової трансформації. In: *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук* [online]. 2022, nr. 9, pp. 57-69. [citată 24.09.2023]. eISSN 2617-8427. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259152>

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI

1. **POVESTCA, L.** Studiu privind necesitățile de formare profesională a personalului de specialitate din bibliotecile instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova. In: *Magazin bibliologic*. 2019, nr. 3-4, pp. 93-107. ISSN 1857-1476.
2. **POVESTCA, L.** Abordarea formării profesionale continue a personalului de specialitate din biblioteci din perspectiva educației continue. In: *Biblioteca: revista de bibliologie și știința informării* [online]. 2021, nr. 1, pp. 26-30. [citat 2.23.2023]. Disponibil: https://www.bibnat.ro/dyn-doc/publicatii/Revista%20Biblioteca%201_2021_site.pdf
3. **POVESTCA, L.** Capacitatea profesională a personalului din biblioteci de a răspunde nevoilor comunității. In: *Consolidarea relațiilor între bibliotecă și comunitate*. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 67-73. ISBN 978-9975-119-54-2.
4. **POVESTCA, L.** Competența – element de bază în formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova. In: *Biblioteca: revista de bibliologie și știința informării* [online]. 2020, nr. 1, pp. 5-8. [citat 24.03.2023]. Disponibil: https://www.bibnat.ro/dyn-doc/publicatii/Revista%20Biblioteca%201_2020%20completa%20site.pdf
5. **POVESTCA, L.** Competențele profesionale ale bibliotecarului în societatea cunoașterii. Studiu de caz. In: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova: Științe sociale*. Chișinău: CEP USM, 2019, pp. 69-72. ISSN 1857-3665. ISBN 978-9975-149-58-7.
6. **POVESTCA, L.** Diverse roluri ale bibliotecarului modern și necesitatea educației continue [online]. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe economice și ale comunicării)*. 2022, nr. 11(1), pp. 136-145. [citat 24.03.2023]. ISSN 2587-4446, E-ISSN 2587-4454. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5816651>
7. **POVESTCA, L.** *Educația informală a personalului de specialitate din biblioteci*. Chișinău: BNRM, 2021. 88 p. ISBN 978-9975-3510-6-5.
8. **POVESTCA, L.** Formarea continuă a personalului de specialitate din biblioteci în perioadă de criză. In: *Metodologii contemporane de cercetare și evaluare: Conf. șt. naț. a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM, 22-23 aprilie 2021*. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 176-181. ISBN 978-9975-159-16-6.
9. **POVESTCA, L.** Formarea profesională a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova [online]. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*. 2020, nr. 3(133), pp. 67-76. [citat 14.05.2022]. ISSN 1814-3199. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3886734>
10. **POVESTCA, L.** Instruirea personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova prin prisma indicatorilor statistici. In: *Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova: Studiu statistic 2017-2019*. Chișinău: BNRM, 2020, pp. 62-72. ISBN 978-9975-3425-2-0.
11. **POVESTCA, L.** Instruirea personalului: prioritate a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova pe parcursul a trei decenii. In: *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de Bibliotecă Națională*. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 113-127. ISBN 978-9975-119-53-5.

12. **POVESTCA, L.** Itinerarul educațional individual al personalului de specialitate din bibliotecă. In: *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* [online]. 2020 року, 30 квітня, Вип. 63: Збірник наукових праць. Переяслав, 2020. [citat 22.05.2023]. Disponibil: <https://confscientific.webnode.com.ua/ru/>
13. **POVESTCA, L.** Rolul formării în dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor din Republica Moldova. In: *BiblioPolis*, 2019, vol. 73, nr. 2, pp. 19-30. ISBN 1811-900X.
14. **POVESTCA, L.** Studiarea abilităților bibliotecarilor: context internațional. In: *Integrare prin cercetare și inovare. Conferință științifică națională cu participare internațională, 10-11 noiembrie 2022*. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 89-91. ISBN 978-9975-62-470-1.
15. **POVESTCA, L.** Instruirea continuă a personalului Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova: creșterea necesităților de dezvoltare a competențelor profesionale. In: *Magazin Bibliologic*, 2022, nr. 1-2, pp. 79-84. ISSN 1857-1476.
16. **POVESTCA, L.** Instruirea personalului de specialitate din bibliotecă privind Știința Deschisă. In: *Știința Deschisă în Republica Moldova, 27-28 octombrie 2022*, Chișinău. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2022, Ediția 2, pp. 247-258. ISBN 978-9975-3564-0-4.
17. **POVESTCA, L.** Mediu virtual de învățare pentru personalul de specialitate din bibliotecă. Studiu de caz. In: *30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness* [online]. Vol. 2, 24-25 septembrie 2021, Chișinău. Chișinău: ASEM, 2022, pp. 355-373. [citat 10.11.2023]. ISBN 978-9975-155-60-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-355-373_0.pdf
18. **POVESTCA, L.** Studiu privind formarea profesională continuă a personalului de specialitate din sistemul național de bibliotecă din Republica Moldova. In: *Akados*. 2023, nr. 1, pp. 129-138. ISSN 1857-0461.
19. **POVESTCA, L., CORGHENCI, Ludmila.** *Potitici de formare continua a personalului Biblotecii Nationale a Republicii Moldova* [online]. Chișinău: BNRM, 2019. 7 p. [citat 23.08. 2020]. Disponibil: <http://37.233.63.201/files/biblioteca/Politici%20formare%20continuu%C4%83,%20BNRM.PDF>

ADNOTARE

Autoare: Povestca Lilia

Tema: Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova: starea de fapt și perspective.

Teză de doctor în științe ale comunicării la specialitatea 572.02 – Infodocumentare; biblioteconomie și știința Informării. Chișinău, 2024.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 344 titluri, 189 pagini text de bază, 32 tabele, 58 figuri, 17 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 17 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: sistem de formare profesională continuă, model de competențe profesionale, Republica Moldova, educație permanentă, model de formare profesională continuă, metode de cercetare a formării profesionale continue, tendințe de dezvoltare a formării profesionale continue.

Domeniul de studiu: științe ale comunicării.

Scopul cercetării constă în determinarea factorilor care contribuie la îmbunătățirea și adaptarea sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova la standardele internaționale.

Obiectivele lucrării: studierea evoluției formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova; studierea actualului sistem de formare profesională continuă pentru personalul specializat din biblioteci prin evidențierea caracteristicilor distincte și a constrângerilor asociate; relevarea experienței internaționale și europene în materie de dezvoltare a competențelor profesionale a specialiștilor din domeniul infodocumentar; stabilirea direcțiilor de perspectivă pentru dezvoltarea sistemului de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică: stabilirea fundamentelor teoretice și metodologice ale formării profesionale continue a personalului de specialitate din biblioteci; conceptualizarea formării profesionale continue și formularea unei definiții privind formarea personalului de specialitate din domeniul infodocumentar; abordarea sistemică a formării profesionale continue și determinarea interdependenței dintre componentele de bază ale sistemului; elaborarea unui profil de competențe profesionale pentru bibliotecari; propunerea unui model de formare profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova.

Rezultatele noi pentru știință: fundamentarea conceptuală și metodologică a funcționalității sistemului de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci, fapt care va contribui la eficientizarea activității instituției infodocumentare.

Semnificația teoretică a tezei constă în cercetarea sistemului de formare continuă, fiind elaborate bazele teoretico-metodologice ale formării și realizării viitoarelor politici de formare în domeniul biblioteconomiei și științei informării.

Valoarea aplicativă a cercetării constă din relevanța și utilitatea argumentelor științifice și recomandărilor practice realizate în lucrare, care pot fi folosite într-o varietate extinsă de domenii: la nivel teoretico-metodologic, la nivel reglementar, la nivel organizațional.

Implementarea rezultatelor științifice: Ideile științifice, rezultatele obținute și recomandările practice expuse în conținutul lucrării au fost implementate prin publicarea a 17 articole științifice la subiect; contribuții prin participări la conferințe naționale și internaționale.

АННОТАЦИЯ

Автор: Повестка Лилия

Тема: Непрерывная профессиональная подготовка библиотечных кадров Республики Молдова: современное состояние и перспективы.

Диссертация на соискание ученой степени доктора коммуникационных наук по специальности 572.02 – Инфодокументация; библиотековедение и информационные науки. Кишинев, 2024.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 344 наименований, 189 страниц основного текста, 32 таблицы, 58 рисунков, 17 приложений. Полученные результаты опубликованы в 17 научных статьях.

Ключевые слова: система непрерывного профессионального образования, модель профессиональных компетенций, Республика Молдова, постоянное образование, модель непрерывного профессионального образования, методы исследования непрерывного профессионального образования, тенденции развития непрерывного профессионального образования.

Область исследования: коммуникационные науки.

Цель исследования: определить факторы, способствующие совершенствованию и адаптации системы непрерывного профессионального обучения в инфодокументальной сфере в Республике Молдова к требованиям международных стандартов.

Задачи работы: изучить эволюцию непрерывной профессиональной подготовки библиотечных кадров в библиотеках Республики Молдова; изучение действующей системы непрерывной профессиональной подготовки библиотечных работников с выделением её особенностей и связанных с ними ограничений; раскрытие международного и европейского опыта в части развития профессиональных навыков специалистов инфодокументальной сферы; определение перспективных направлений развития системы непрерывного профессионального образования в инфодокументальной сфере в Республике Молдова.

Научная новизна и оригинальность: создание теоретических и методологических основ непрерывной профессиональной подготовки библиотечных кадров; концептуализация непрерывного профессионального образования и формулировка нового определения; системный подход к непрерывной профессиональной подготовке и определение взаимозависимости между основными компонентами системы; разработка профиля профессиональных навыков библиотекарей; предложение модели непрерывного профессионального обучения в инфодокументальной сфере в Республике Молдова.

Новые результаты для науки: концептуальное и методологическое обоснование функциональности системы непрерывной профессиональной подготовки библиотечных кадров, что способствовало бы повышению эффективности деятельности инфодокументального учреждения.

Теоретическая значимость диссертации заключается в исследовании феномена непрерывного обучения, разработке теоретико-методологических основ обучения и реализации перспективной политики обучения в области библиотечного дела.

Прикладная ценность исследования состоит в актуальности и полезности изложенных в работе научных аргументов и практических рекомендаций, которые могут быть использованы в самых разных областях: на теоретико-методологическом уровне, на нормативном уровне, на организационном уровне.

Внедрение научных результатов: Научные идеи, полученные результаты и практические рекомендации, представленные в содержании работы, были внедрены путем публикации 17 научных статей в данной области, выступлений на национальных и международных конференциях.

ANNOTATION

Author: Povestca Lilia

**Theme: Continuing professional development of librarians in the Republic of Moldova:
Current state and perspectives.**

**Ph.D. thesis on Communication Sciences, Specialty 572.02 – Infodocumentation; library
and information sciences. Chisinau, 2024.**

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 344 titles, 189 pages of basic text, 32 tables, 58 figures, 17 annexes. The results are published in 17 scientific papers.

Keywords: continuing vocational training system, professional competence model, Republic of Moldova, continuing education, continuing vocational training model, continuing vocational training research methods, continuing vocational training development trends.

Domain of research: Communication Sciences.

The research aim is to determine the factors contributing to the improvement and adaptation of the continuous professional training system in documentation and information sciences in the Republic of Moldova to international standards.

The objectives of the thesis: to study the evolution of continuing professional training of specialized staff in libraries of the Republic of Moldova; to study the current system of continuing professional training for specialized staff in libraries by highlighting the distinct features and associated constraints; to reveal the international and European experience in terms of development of professional skills of specialists in the field of info-documentation; to establish future directions for the development of the system of continuing professional training in the field of info-documentation in the Republic of Moldova.

Scientific innovation and originality: establishing the theoretical and methodological foundations of continuing professional training of library specialists; conceptualizing continuing professional training and formulating a new definition; systemic approach to continuing professional training and determining the interdependence between the basic components of the system; developing a profile of professional competences for librarians; proposing a model of continuing professional training in the info-documentary field in the Republic of Moldova.

New results for science: conceptual and methodological basis for the functionality of the system of continuous professional training of library staff, which contributed to the efficiency of the work of the info-documentary institution.

The theoretical significance of the thesis lies in the research of the phenomenon of continuous training, elaborating the theoretical-methodological bases of training and realization of future training policies in the field of library and information science.

The applied value of the research lies in the relevance and usefulness of the scientific arguments and practical recommendations made in the paper, which can be used in a wide variety of fields: at the theoretical-methodological level, at the regulatory level, at the organisational level.

Implementation of scientific results: The scientific ideas, results and practical recommendations presented in the paper have been implemented through the publication of 17 scientific articles on the subject; contributions through participation in national and international conferences.

POVESTCA LILIA

**FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ
A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECILE
REPUBLICII MOLDOVA: STAREA DE FAPT ȘI PERSPECTIVE**

572.02 – Infodocumentare; biblioteconomie și știința informării

Rezumatul tezei de doctorat în științe ale comunicării

Aprobat spre tipar: 18.10.2024
Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 35 ex.
Coli de tipar: 2,0
Comanda nr. 130/24

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009